

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ ТА ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА В ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Попова О.Ю., д.е.н., доц., **Дрозд В.А., Черкашин І.В.**
ДВНЗ «Донецький національний технічний університет»

В умовах переходу економіки України до нових методів господарювання, пов'язаних із підвищенням соціальної відповідальності бізнесу за результати господарювання, суттєво змінюються вимоги до оцінки економічних результатів господарської діяльності та екологічних умов здійснення виробничо-фінансових процесів. У першу чергу це стосується забезпечення якісних та кількісних змін у системі екологічних характеристик господарювання, які становлять основу економічного зростання і розвитку суб'єктів господарювання. Можливі негативні екологічні наслідки реалізації господарських рішень, обмеженість матеріально-технічних і фінансових ресурсів, відсутність дієвого інструментарію управління процесами природокористування зумовлюють посилення забруднення навколишнього природного середовища та прискорені темпи виснаження природно-ресурсного потенціалу. Серед основних причин таких наслідків є застосування застарілих технологій, що не відповідають рівню НТП, висока енерго- і матеріалоемність, високий рівень концентрації екологонебезпечних виробництв, відсутність дієвого організаційно-економічного механізму стимулювання відтворення екологічно орієнтованого попиту і пропозиції.

У поєднанні із проблемами збиткової діяльності значної кількості суб'єктів господарювання, обмеженого доступу до кредитних ресурсів, відсутності державного субсидування оновлення матеріально-технічної бази сучасного виробництва, екологічні проблеми розвитку суб'єктів господарювання через викиди, скиди забруднюючих речовин та небезпечних відходів, що призводить до прискорення темпів виснаження природно-ресурсного потенціалу, характеризуються низькою якістю інформації щодо реальних результатів та можливих майбутніх економічних наслідків господарювання, фрагментарністю контролю за станом довкілля та динамікою темпів економічного розвитку, що унеможлиблює стратегічну оцінку фінансово-економічної життєздатності та спроможності до забезпечення гармонійного еколого-економічного розвитку суб'єктів господарювання. Як результат, накопичуються суттєві структурні диспропорції в економіці Донецької області, в якій представлено значну частку промислового потенціалу України за обсягами реалізації промислової продукції (17,48% від аналогічного показника в Україні в 2009 р., 19,03 % – у 2010 р.), експорту (25,53% у 2010 р.), кількістю основних засобів (9,6% у 2009 р. та 11,04% від аналогічного показника в Україні в 2009 р.).

На цей час можна констатувати певну активність спроби імплементації до моделі господарювання принципу соціальної відповідальності бізнесу, який відстоює Глобальний договір ООН, у поєднанні із засадами збалансованого розвитку суспільства. Проте ціннісна складова розвитку суб'єктів господарювання на сьогодні представлена лише економічними показниками діяльності, які регламентуються режимом очікування надмірного прибутку і

підвищення конкурентоспроможності на ринку за рахунок низьких виробничих та споживчих витрат, що забезпечується свідомою відмовою від фінансування екологічних заходів, результативність здійснення яких має латентний, важко прогнозований у грошових вимірниках характер.

Дослідження статистичної інформації щодо результативності діяльності суб'єктів господарювання в Донецькій області свідчить, що в цілому техногенне навантаження на навколишнє середовище України в останні роки має тенденцію до зменшення (табл. 1.3-1.5). Однак вирішальним чином впливає на екологічну ситуацію зниження виробничо-економічної активності, часткове або повне припинення діяльності багатьох підприємств у більшості екологонебезпечних галузей, пов'язане із кризою фінансової сфери, а не впровадженням природоохоронних заходів. У більшості галузей промислового сектору застосовуються екологонебезпечні технології, застарілі і зношені основні фонди, машини й устаткування. Цілком обґрунтованим можна вважати твердження, що наша держава – це «зона екологічного лиха».

Світовий досвід успішного вирішення екологічних проблем економічного розвитку свідчить, що інвестицій у розмірі 1 % від світового ВВП протягом наступних двох років буде достатньо для створення критичної маси «зеленої» інфраструктури, достатньої для закладення цілісного фундаменту «зеленої» економіки у світовому масштабі (зрозуміло, конкретна спрямованість інвестицій у розвинених країнах та тих, що розвиваються, буде відрізнятися, так само як і комплекс заходів фіскального й фінансового стимулювання). Загальний розмір рекомендованого «зеленого» стимулювання цілком реальний: при 1 % глобального ВВП (тобто приблизно 750 млрд. дол. США) – це тільки чверть від загального розміру запропонованих стимулюючих фіскальних пакетів.

Виявлені тенденції у формуванні еколого-економічних результатів діяльності суб'єктів господарювання Донецької області тенденції свідчать про надмірну споживчу активність у залученні та використанні природних ресурсів, зростання ресурсомісткості національної економіки, що поступово призводить до виснаження природно-ресурсного потенціалу і стримує сталий розвиток держави. За цих обставин актуальним є вироблення нових методологічних підходів щодо формування інструментарію забезпечення розвитку суб'єктів господарювання з урахуванням екологічних характеристик, що сприятиме утворенню стійких мотивів до раціонального природокористування в господарській діяльності та ефективному відтворенню природно-ресурсного потенціалу при досягненні високих економічних показників діяльності суб'єктів господарювання.

Економіка та менеджмент: перспективи розвитку : матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції, м. Суми, 22–24 червня 2012 року / за заг. ред. -О. В. Прокопенко. – Суми : СумДУ, 2012. – С. 113-115.